Nyní toto praví Hospodin, tvůj stvořitel, Jákobe, tvůrce tvůj, Izraeli: „Neboj se, já jsem tě vykoupil, povolal jsem tě tvým jménem, jsi můj. Půjdeš-li přes vody, já budu s tebou, půjdeš-li přes řeky, nestrhne tě proud, půjdeš-li ohněm, nespálíš se, plamen tě nepopálí. Neboť já Hospodin jsem tvůj Bůh, Svatý Izraele, tvůj spasitel. Jako výkupné jsem dal za tebe Egypt, Kúš a Sebu dal jsem místo tebe. Protože jsi v očích mých tak drahý, vzácný, protože jsem si tě zamiloval, dám za tebe mnohé lidi a národy za tvůj život. Neboj se, já budu s tebou. Tvé potomstvo přivedu od východu, shromáždím tě od západu. Severu poručím: ‚Vydej!‘ a jihu: ‚Nezadržuj!‘ Přiveď mé syny zdaleka a mé dcery od končin země, každého, kdo se nazývá mým jménem a koho jsem stvořil ke své slávě, koho jsem vytvořil a učinil.“

Snad žádná jiná kniha Starého zákona nemluví o naději tak jasně a přímo jako Izajáš. Možná i proto je Izajáš daleko nejvíce citovaná kniha v Novém zákoně. Dvakrát víc než kterákoli jiná kniha. Celkem nějakých 85 citací nebo narážek. Ježíš sám se na Izajáše odkazuje nejčastěji a myslím, že to byla jeho oblíbená kniha. Ze všech těch 66 kapitol je to ta naše, které bývá označena za nejradostnější kapitolu ve Starém zákoně. Jistě musela prvním čtenářům dodat naději, radost a víru v to, že na ně Hospodin přeci jenom nezapomněl. Však to Izrael tenkrát potřeboval slyšet.

Vyvolená země byla zničena, slavný jeruzalémský chrám srovnán se zemí, intelektuální, mocenská i kněžská elita národa odvlečena do zajetí. Tradice předávané víry byla nenávratně přetržena silnými bezbožnými protivníky. Přestože pro ně nevolili, ocitli pod nadvládou mocipánů, kteří jim chtěli poroučet ve všem. Vnucovali jim jinou morálku, náboženství, styl oblékání, stravovací návyky, vnitřní svět, jiné názory. Prostě klasická diktatura, která si dělá nárok na svět materiální stejně jako na ten duchovní. Izraelité nerozuměli světu, ve kterém se z Božího dopuštění ocitli. Nesouhlasi s tím, jak se věci kolem nich děly, ale zároveň s tím nemohli nic dělat.

43. kapitola je součástí většího celku knihy, která začíná ve 40. kapitole. V literatuře se jí říká “Deuteroizajáš” (druhý Izajáš). Biblisté se domnívají, že byla napsána v pozdější době a do jiného kontextu než předešlá část. Tato druhá část Izajáše je nádherný kus bible plná útěšných textů k lidem, kteří trpí v babylonském exilu v 6. století před Kristem. Připomíná unavenému lidu, že Bůh je stále tady, je stále silný a má s vyvoleným národem svůj plán.

Předešlá kapitola je k Izraeli velice kritická. Izajáš přemýšlí o důvodech nebo kořenech destrukce, kterou lid právě prochází. Čteme tam mimo jiné toto: “Což to nebyl Hospodin, proti němuž jsme zhřešili? Nechtěli jsme chodit po jeho cestách, jeho zákon

jsme neposlouchali. Proto na něj vylil své hněvivé rozhořčení...” atd. (43,24a-25a). Izrael reflektovat svou současnou situaci jako trest za svůj předešlý život. A co teď? Je potřeba žít život v troskách?

Najednou přichází takový zlom. “Nyní toto praví Hospodin,” čteme v ekumenickém překladu v prvním verši. V hebrejštině je to daleko silnější zlom. Něco jako když uděláme tlustou čáru, obrátíme list, začneme nanovo. Jako by Hospodin řekl, ano to bylo. To se stalo. Ale vy mi stále patříte.

Já jsem tvůj stvořitel, vykoupil jsem tě, povolal jsem tě tvým jménem. Z tohoto oslovení čiší Boží moc. V celém Izajáši je motiv Božího tvoření velice důležitý. Izrael stratil centrum svého náboženského života, když byl jeruzalémský chrám zničen. Místo, kde podle starých textů měla přebývat Hospodinova sláva, padlo do prachu. A tak si Izraelci začali více všímat, že Hospodina skutečně není možné zavřít za zdi kostela, chrámu nebo synagogy. Musel se jim pořádně zatřást svět, aby si uvědomili, že Boha přeci není možné nacpat do nějakého domečku. Možná krásného a svatého, ale Pánu Bohu přeci jenom moc těsného. Celý svět je přece Boží chrám, který odráží jeho velikost a moc.

Neslyšíme zde jenom motiv Boží velikosti a moci, ale také intimity. Je to něco velice důvěrného, když vyznáváme, že i my jsme Boží stvoření. Vlastními rukama nás Bůh uhňácal, vytvarovat, stvořil. Zná nás, ví o nás, pamatuje si nás. Jak by na nás mohl zapomenout, když si s námi dal takovou práci. Tento intimní vztah, který k nám Hospodin cítí, prorok Izajáš vyjadřuje tím důrazem na naše jméno. Hospodin nás povolal naším jménem. Nevidí nás jako anonymní masu, ale jako jednotlivce s tváří, jménem, příběhem. Konkrétním radostmi, pochybnostmi, obavami, zájmy, dovednostmi. Stvořitel světa a Pán dějin je také nás, můj Bůh. I mě zná a miluje.

Náš text obsahu tu líbivou a slavnou pasáž, která hlásá, že i kdyby šli ohněm nebo vodou, jim se Izraeli nestane. Tento verš je častým oblíbeným motivem pro hudebníky a básníky, ale i pro naše osobní povzbuzení. Kdo by si nechtěl vytáhnout takový verš na Silvestra. Přiznám se vám, že mi chvíli trvalo, abych ty verše nebrat doslova, ale začal je vnímat jako poezii, jako básnické vyjádření jistoty toho, že s Hospodinem jsou veškeré problémy a ohrožení nějak více zvládnutelné.

K tomu doslovnému pohledu se mi vybavuje scéna ze seriálu Vikingové. Ten se odehrává asi v 11. století, v době, kdy skandinávští nájezdníci vyplouvali na ty slavné výpravy do celé Evropy. Nějak se stalo, že do jedné severské osady přišel mladý naivní křesťanský misionář. Hlásá víru v nového silnějšího Boha a používá právě tuto pasáž o tom, že jeho Bůh je schopen své věřící uchránit i před ohněm nebo vodou. Je jenom

trochu nervózní, když to seveřané chtějí vyzkoušet a rozžhaví kus železa. Představuje si, jak prochází středem osady s rozžhaveným železem v ruce a obrátí celou vesnici na správnou víru. Tak naivní jsem byl, pžiznám se vám, i já. Náš misionář si opravdu myslí, že projde zkouškou ohně. Asi si dokážete představit, že to s ním moc slavně nedopadlo.

Máme zde zmíněné dva elementy vodu a oheň. Vím, že je vždy takové hloupé když se člověk snaží vysvětlit poezi nebo píseň. Ztrácí to z kouzla a síly, a když se jedná o biblické texty, je to přeci jenom moje práce. Tak nejdřív k vodě. Každému, kdo zdá bibli alespoň v základních rysech, hned naskočí na mysli příběhy o potopě a exodu s přechodem moře. Voda byla pro starý Izrael nezkrotný živel, kterého se báli. Já tomu pocitu rozumím. Nevím, jestli jsem to tady někdy nezmínil, ale já se hrozně bojím otevřené vody. Já vím, že to je iracionální strach, ale všichni ty krakeni, leviatanové, žraloci, krokodýlové jenom čekají, až Martin v nestřežený okamžik vleze do vody. Vím, že tam něco plave a chce mě to sežrat. Nebo mě nemusí sežrat vodní příšera, stačí voda samotná. Dýchat se v tom nedá, nevidíte dál než půl metru. Děkuji nechci. Rád se konejším tím, že s Izraelem sdílím strach ze stejné věci.

Vody v představách Izraele představují vnější ohrožení v různých podobách. Faraon se svou armánou, asyrské vojsko, babyloňáné... Ti všichni se na Izrael přihnali jako valící se voda. Voda je prostě vnější nepřítel. Připomínám, že Izrael je právě až po uši v takovém ohrožení. Ten pocit, že se Boží lid utopí v pohanském moři pro ně není nějaká přihlouplá píseň, ale každodenní chléb. které právě ohrožoval. A do tohoto moře zaznívá Hospodinův hlas. Neboj se toho. Já nedovolím, aby ses utopil. Já jsem Hospodin.

Opak vody je oheň. Oheň je v biblické symbolice častým projevem Boží přítomnosti. Bůh je svatý a dokáže spálit všechno a všechny, kdo se k němu přiblíží. Jenom o několik kapitol dříve se Izajáš ptá, kdo může pobývat s Hospodinem, který pálí jako oheň. Čteme: “Kdo z nás může pobývat u sžírajícího ohně? Kdo z nás může pobývat u věčného žáru? (33,14)

Myslím, že Izajáš nám chce říct něco na první poslech hrozně provokativního - Nemusíme se Pána Boha bát. Já vím, že to zní divně hlavně, když si hned vzpomeneme na učení knihy Přísloví, kde opakovaně čteme, že počátek moudrosti je bázeň před Hospodinem. To je samozřejmě pravda. Izajáš nás ale varuje před špatným druhem strachu z Hospodina. Posvátná úcta se samozřejmě je samozřejmě správná a na místě. Bůh je svatý. S tím prorok nemá potřebu polemizovat. Tady se, myslím, mluví

o takovém tom patologickém paralyzujícím strachu z Pána Boha. Ten je špatně a musíme z něj být uzdraveni.

Takový nezdravý panický strach z Hospodina je vlastně přehnaná víra ve velikost hříchu a manilká víra v Boží milosrdenství. Je to přesvědčení, že jsem to v životě tak moc pokazazil, že mě Pán Bůh prostě už nemůže mít rád a tak se ho primárně bojím. Tento oheň, nás podle proroka, nemusí pohtit.

Jak rozpoznat dobrý správný strach od toho špatného patologického? Myslím, že dobrým rozpoznávacím znamením je to, jestli mě moje obavy od Pána Boha spíše vzdalují, nebo mě naopak k němu víc přibližují. Zůstává vyznání, že ani oheň ani voda, pro nás nemusí představovat zničující hrozbu.

Máme před sebou krásný a útěšný text. Uprostřed jakékoliv nebezpečí Hospodin říká: “Neboj se, já jsem s tebou.” Lidé mají tuto radostnou zprávu přijmout a udělat krok víry. Hospodin věří na nové začátky a velice velice nás miluje.

Čteme, že za Izrael byly dány země Egypt, Kúš (to bylo veliké království v dnešním Súdánu) a Seba. Jsou to všechno veliké a bohaté mocnosti. Představme si všechny ty faraony a krále a paláce. A tady je nějaký “Izaelek” v zajetí na n konci sil. Přesto je v očích Hospodinových velice důležitý. Je vyvolený. Jako by Bůh Izraeli připomínal, že si je zamilovat. Izraeli, jsi v mých očích drahý. Nezapomněl jsem na tebe. Ty jsi můj služebník, syn abrahama, mého přítele, já tě miluji a jsi prostě nenahraditelný. Ať jsi udělal, co jsi udělal. Miluji tě a jsi pro mě nenahraditelný.

Toto výsadní postavení v Božím srdci přichází za nic, bez zásluh, z milosti. Izrael není nějaká lepší rasa nebo lepší národ. Hospodin si je prostě zamilovat a rozhodl se, že je nikdo nemůže zničit. Je to prostě Boží nezasloužená láska.

Poslední obraz, který v našem textu vidíme, je motiv navrácení z rozptýlení. Ze všech světových stran se má Izrael vrátit domů. To je častý obraz, který se táhne biblickou literaturou od babylonského zajetí. Křesťané tento motiv návratu domů později převezmou, ale dají mu jiný význam. Rozptýlený lid se nemá vrátit na nějaké místo na mapu, kterému Izrael. Člověk se má primárně vrátit “domů” ke svému otci. Z různých klikatých životní cest se máme vrátit domů k tátovi v nebesích, který nás tak miluje. Amen